

twee-maandelijkse periodiek van de Ezidy Sorcerer Gebruikers Groep

De **L O G I S C H E** partner voor een Sorcerer

Losse nummers: f. 3,50 per nummer (Nederland)
Abonnementen : per jaar: f. 18,00 (Nederland)
f. 27,50 (overige landen)

Abonnementen-administratie :
(zie informatie-pagina 2)

Sekretariaat Stichting ESGG:

Artikelen voor het blad aan: redactie ESGG
p/a postbus 510
1000 AM AMSTERDAM

INHOUD VAN DIT NUMMER

ESGG-redactiepagina	pagina 2
Mededelingen van redactie en bestuur	3
Opvoeden	5
Info	6
Input	7
Automatiseren (12)	12
Opnieuw high resolution graphics	18
Spellbinder cursor	21
Advertenties	

REDAKTIE.

eindredakteur : Welmoed J. Jonker.
 ass. eindredakteur :
 redakteur hardware : Rob Borkent.
 redakteur software :
 redakteur Engels : Terry Doheny.
 redakteur algemeen : Don Giahaya.

ABONNEMENTEN.

U wordt abonnee op het ESGG-periodiek door het verschuldigde bedrag over te maken op postrekening 536 85 39 t.n.v. ESGG te Lopik, met vermelding 'abonneeent periodiek'. Abonnementen gaan in per 1 juni van de lopende jaargang.
 Opzeggen: Uiterlijk vóór 1 maart van het lopende abonneementen-jaar!

ADMINISTRATIE ESGG-PERIODIEK.

Adreswijzigingen en klachten over de bezorging schriftelijk opgeven aan:
 Stichting ESGG
 Administratie ESGG periodiek
 Prins Hendrikstraat 3d
 3071 LG ROTTERDAM

KORRESPONDENTIE STICHTING ESGG.

de heer J.H.K.B. Notteler
 sekretaris Stichting ESGG
 Prins Hendrikstraat 3d
 3071 LG ROTTERDAM

ADVERTENTIES.

Macro's: Alleen voor bedrijven.
 acquireur: H. Herstel
 Mauritssingel 29
 3135 JH VLAARDINGEN.

Micro's: Alleen voor particulieren.

Formaat: Een tekstregel is 66 tekens/spaties.
 Per advertentie maximaal 6 regels.
Prijs: Elke twee regels tekst kost f. 3,00.
Opgeven: Per briefkaart aan de redactie (zie voorblad); zet bij uw tekst het aantal regels van 66 tekens en uw postrekeningnummer.
Betalen: Gelijkijdig met het versturen van de briefkaart, door overmaking van het verschuldigde op postrekening 536 85 39 t.n.v. ESGG te Lopik, met vermelding 'micro's'.

Let op: Als de bijschrijving van betaling niet vóór de 25e dag van de even maand is ontvangen dan volgt géén plaatsing in het volgende nummer!

COPYRIGHT ESGG.

Het overnemen door abonnee's van in dit blad geplaatste artikelen, schema's of delen daarvan is toegestaan voor niet-commerciële doeleinden, mits met vermelding van de bron:
 ESGG periodiek nummer etc.
 Overnemen door derden (niet-abonnee's) is slechts toegestaan ná verkregen schriftelijke toestemming van de ESGG-redactie. De redactie gaat ervan uit dat ingezonden kopij van de hand van de inzender is, tenzij uitdrukkelijk anders is vermeld.

SOFTWARE-VERZAMELAAR.

Stelt u door uzelf gemaakte, zg. Public Domain software aan uw mede-leden beschikbaar? Zendt die dan op diskette aan:

Hermine Bakker
 Falklanddreef 18
 3563 AC UTRECHT

ESGG-SERVICE.

De prijzen gelden vanwege de posttarieven uitsluitend in Nederland.

Bestellen: Alleen per postgiro, op rekeningnummer 536 85 39 t.n.v. ESGG te Lopik; vermeldt: ESGG-service, en

Vermeldt de naam en de hoeveelheid van het gewenste artikel.

U ontvangt géén bevestiging van de order.

Is het artikel niet (meer) leverbaar dan ontvangt u wel bericht!

Levering diskettes: Katalogus verkrijgbaar bij resp. CP/M-gg of ESGG-service.

Voor alle formaten is de indeling 256 bytes per sector.
 Leverbare formaten: 77 tracks hard- en soft-sector, 40 en 30 tracks softsector. De laatste twee formaten op resp. 2 of 3 schijven. Altijd levering van het genoemd aantal diskettes (eventueel onbeschreven).

Niet-ESGG leden en niet-abonnee's betalen per volume f. 10,60 extra.

Garantie: De hardware van ESGG wordt gegarandeerd op juiste werking. Voor schade, ontstaan door onjuiste inbouw door anderen dan de technische medewerkers op Sorcerer Dagen, wordt geen aansprakelijkheid aanvaard!

Hieronder volgt een opgave van hetgeen thans verkrijgbaar is:

artikelnaam (prijzen per stuk!)	Sorcerer Dag-prijs	per post
1. Software op cassette: ESGG bibliotheek mrs. 1 - 22	f. 7,50	f. 10,00
2. Software op diskette: CP/Mgg bibliotheek ¹⁾ en ESGG diskettes 1-48 ¹⁾ per volume		
77 HS/SS		f. 25,00
40 SS		f. 30,00
30 SS		f. 40,00
¹⁾ zie bestellen.		
3. Epron Basic Extension (versie B) met beschrijving inbouw	f. 20,00	f. 25,00
4. Handleiding BEXTB		f. 4,00
5. RS232 interface ESGG/HV ..	f.150,00	f. 150,00
6. EXTRADISK uitbr. kompl. ...	----> op aanvraag	!!!
7. EXTRADISK uitbr. 0 Kb! ...	f.100,00	f. 105,00
8. Overzicht cass. software (delen 1, per deel)	f. 3,50	f. 4,50
9. Overzicht disk software (delen 1-3, per deel)	f. 3,50	f. 4,50
10. Losse nummers periodiek ..	f. 3,50	f. 4,50
(zolang de voorraad strekt!) (jaargangen 1-5 alleen op disk)		

INPUT.

Een rubriek voor het geven van uw mening of commentaar en voor het stellen van vragen.

Hebt u een probleem met systeem of programma? Beschrijf dat probleem zo volledig mogelijk en zendt het in een voldoende gefrankeerde onslag aan de redactie. Ons team zal trachten u een oplossing te geven. Wij behouden ons het recht voor, problemen en oplossingen in ons blad op te nemen.

MEDEDELING.

Beste Lezers,

Langs deze weg laat ik u weten besloten te hebben, mij met ingang van 1 juni 1989 terug te trekken als eindredacteur van het ESGG periodiek.

Het beslag dat het dagelijkse werk op mij legt, is geleidelijk zo toegenomen, dat niet veel ruimte meer overblijft voor gezin en hobby. De werkzaamheden als eindredacteur komen daardoor zodanig in het gedrang, dat ik daaraan niet meer de zorg en aandacht kan besteden, die ik voor de continuïteit en kwaliteit van het blad noodzakelijk acht.

Vele jaren heb ik met plezier aan de totstandkoming van het blad meegewerkt. Ik zie dan ook terug op een periode, die ik niet graag zou hebben gemist. Daarom neem ik met enige spijt afscheid.

De collega's van de redactie bedank ik voor de goede samenwerking en voor hun inzet die het mogelijk maakt, iedere keer weer, een leesbaar periodiek te kunnen uitbrengen.

Ik hoop, dat degene die mijn plaats in de redactie inneemt, dat met evenveel plezier zal doen.

Ik wens u nog vele aangename uren met ons aller ESGG-periodiek.

Welmoed Jonker.

Eindredacteur Welmoed J. Jonker.

Deze vertrouwde regel op pagina 2 van ons periodiek zult U daar m.i.v. de nieuwe jaargang niet meer aantreffen.

Vanaf het allereerste nummer van ons ESGG-periodiek in 1982 (al weer ruim zes jaar lang dus) heeft Welmoed, naast zijn lidmaatschap van het ESGG-bestuur, de eindredactie verzorgd.

De enorme hoeveelheid tijd en energie die hij hierin heeft gestoken is, denk ik, alleen maar enigszins te taxeren, en dus ook te waarderen, door diegenen, die deel uit maken van, of wat dichter staan bij de redactie en het bestuur.

Konstant heeft hij al die jaren gewaakt over zowel kwaliteit, als kwantiteit van ons blad. Dat een eindredacteur waakt over de kwaliteit zal een ieder duidelijk zijn, maar Welmoed acht het ook zijn taak ervoor zorg te dragen dat ons lijfblad een omvang heeft van ca 20 pagina's.

Vooraf in de eerste jaren leverde deze 'omvangbewaking' nogal eens irritaties op. De stroom binnenkomende kopy is uiteraard nooit konstant. Was er wat weinig voorhanden, dan werden de bekende schrijvers (bijna altijd weer dezelfde kleine groep) onder druk gezet om weer een nieuw artikel op stapel te zetten, of wel sneller aan te leveren. Kwam er dan toch onverwacht weer een hoeveelheid kopy binnen, dan kwamen soms juist de gevraagde artikelen 'op de plank' te liggen, om de omvang van het volgende nummer veilig te stellen, waarvoor dan vaak deze, onder druk gezette, mensen weer weinig begrip konden opbrengen.

De laatste jaren, waarin het aantal abonnees zakte van bijna 1200 naar nog ruim 500, is het probleem geheel anders komen te liggen. Veel van de zeer aktieve leden gingen, vaak gedwongen door hun werkomstandigheden, over op een PC, XT, AT of kloon van al dit fraais. Hoewel veel van deze mensen hun Exidy trouw bleven, waren zij toch genoodzaakt hun tijd en energie te steken in een nieuw besturingsysteem en de nieuwe

mogelijk- en onmogelijkheden van hun nieuwe computer. De hoeveelheid kopij die nog binnen kwam werd allengs minder en minder, waardoor de redactie zich voor de taak gesteld zag, steeds meer pagina's zelf te vullen.

Hiervan nam Welmoed weer het grootste deel voor zijn rekening. Een klus die dermate veel inspiratie, energie en tijd ging vergen, dat dit simpel voor geen mens vol te houden is.

Zijn noodkreten tijdens bestuursvergaderingen, maar ook in de laatste nummers van het periodiek, maakten dat zijn wens, het eindredacteurauschap naar te leggen, niet geheel onverwacht kwam.

Eindredacteur (niet meer)
Welmoed J. Jonker.

Hoe nu verder?

Uiteraard doen wij een beroep op onze abonnee's, de redactie te komen versterken en/of artikelen in te zenden naar de redactie. Denk daarbij vooral niet dat U te weinig kennis in huis heeft. Juist de laatste tijd worden er nogal wat Exidy's afgestoten door het onderwijs. Deze komen dan hoofdzakelijk terecht bij mensen die werkelijk alle kennis missen en een enorme behoefte aan informatie hebben. Daarbij vergeleken is eenieder van U een deskundige.

Welmoed blijft, gelukkig, wel bestuurslid en is ook nog bereid gebleken wat hand- en spandiensten voor de redactie te doen, zoals de opmaak van het blad.

Mocht U bereid zijn de redactie te versterken, dan een vriendelijk verzoek aan U hierover contact met mij op te nemen.

Als Welmoed in april '89 het laatste nummer van de lopende jaargang aanlevert, heeft hij er zeven jaar eindredacteurschap op zitten. De enorme hoeveelheid energie en het grote aantal uren dat hij hierin heeft gestoken is nauwelijks te schatten. De dank voor deze gigantische klus heeft het bestuur uiteraard al uitgesproken tijdens een van onze vergaderingen, maar graag wil ik dit hier nog eens herhalen, omdat ik meen dat ik dit nu ook mag doen mede namens een groot aantal van onze abonnee's.

Verder zullen wij er allemaal aan moeten wennen, dat ons periodiek nooit meer de omvang zal hebben, zoals we die gewend waren. De circa 20 pagina's zullen we, naar alle waarschijnlijkheid, nooit meer halen. De frustraties die het pogen, deze omvang vast te houden, al bij Welmoed heeft opgeleverd, wensen we niemand toe. Het is ook absoluut onmogelijk geworden.

Ten slotte wil ik U graag, samen met al diegenen die U dierbaar zijn, een zeer voorepoedig 1989 toe wensen.

Hopelijk hoort dan bij Uw goede voornemens voor het nieuwe jaar ook het lid worden van de redactie en/of het schrijven van een stukje voor ons aller periodiek.

Maar vooral hoop ik dat U dat goede voornemen ook werkelijk tot uitvoering brengt.

Namens het bestuur,

Charles Netteler,
 secretaris.

OPVOEDEN.

'Goedemorgen, meneer', klinkt mij tegemoet, even nadat ik de hoofdschakelaar heb omgezet en een gezoem aangeeft dat de computer tot leven is gekomen. Ik geef een brommerig antwoord, dat past bij de kleur van de lucht en het moment van de dag. 'Meneer is nog niet helemaal uitgeslapen?' wordt belangstellend geïnformeerd. 'Leuk grapje', reageer ik wat geërgerd.

Zo'n pretende computer is aardig, maar het kan af en toe knap irriteren, vooral als je een wat modernere programmeertaal hebt gebruikt en de computer leert van de antwoorden! Een spraakinterface, versterker, microfoon en wat bijpassende zaken, het lijkt zo leuk, maar als je niet oplet, behandelt dat bakje nullen en enen je al net zo als soms je vleeselijke levenspartner.

'Joh, niet zeuren, aan het werk!' probeer ik, met een tikje tegen de beeldbuis. 'Jakkas, u komt zeker net van buiten? De hond uitgelaten, of zo iets, want u hebt nogal koude vingers.', hervat de machine onverstoorde. 'Waarmee kan ik u op dit moment van dienst zijn? Iets in de sfeer van tekstverwerking, of gaan we een bestandje bijwerken? U zegt het maar'. Omdat ik anders toch niet van die kletskous afkomt, besluit ik: 'zet maar koffie', waarop de computer op enige afstand wat lawaai produceert en vervolgens met de mededeling komt 'even geduld, het is zo klaar, vers geperst, zogezegd, hal'.

Dat van die koffie is natuurlijk erg prettig en zeker als je die altijd zelf moest zetten. 'Het wordt nu wel tijd om aan de slag te gaan, meneer, het is al bij negenen en u hoort om 8.30 uur te beginnen.', klinkt het belerend. Verd... als je veel hebt geautomatiseerd, denk je dat je jezelf helpt, maar je wordt nog gecontroleerd ook! Baas in blik, lijkt het wel. Ik reageer met het scherpe, eigen aan de mensen die een ochtendhumeur hebben 'als je je kop niet houdt, schakel ik je oren en klap uit. Gaan we op de ouderwetse manier met de menu's werken! Eens zien hoe lang je je daarna wil gedragen!'.

'Meneer is toch niet beledigd? IK kan er toch niets aan doen dat de baas een kopeeling heeft gelegd tussen de toegangskontrolé en de werkplekken? En wat dreigen betreft, ik weet dat u de macht heeft om me te handicappen. Alleen, denk nu niet dat u de enige bent die iets kan doen! U heeft me toch zelf ook denken geleerd?'

'Dit is toch wel het toppunt!', een computer die me de las leest en de baas probeert te spelen. Zo zout heb ik het nog niet gegeten!'.

'Mag ik er even tussendoor, meneer?' onderbreekt de computer me, 'uw koffie is klaar. Wilt u alleen zo vriendelijk zijn me niet meer in de problemen te brengen door uw koffie op het toetsenbord te legen? Ik heb dan wel een audio-communicatieinterface, maar zo'n vloeibare knoeiboel brengt me toch wel in de war. Bovendien, breng ik u de kosten voor het herstel van mijn gezondheid nog maar even in herinnering.'

Ik wist het nog. Een paar weken geleden, tijdens het maken van een groot rapport, koffie op de rand voor de monitor gezet, even een paar dossiers inzien en voor ik het wist had ik de koffie over het toetsenbord gegooid. Ik hoor nog de kreet van de computer! Leek wel menselijk (nou ja, voor zover dat mogelijk is), voordat ie ermee ophield. Vette rekening voor herstel en een advies de koffiekopjes in het vervolg ergens anders naar te zetten.

Kwaad greep ik naar de toetsen onder het slaken van de kreet 'Ik zal je eens opvoeden! Wat denk je wel! Ik heb jou iets geleerd, maar daarom hoef je nog niet te proberen mij te verbeteren!' en rammelde er een paar commando's uit. De computer protesteerde en brak plotseling af,

toen de Return-toets de opdracht uitvoerde. 'Ha', zei ik, 'voorlopig even niet meer proberen mij op te voeden! Je gaat op toetsenbord-dialoog.' De computer reageerde niet (kon ie ook niet!). Even plotseling als ik was uitgebarsten, werd ik ook weer kalm. Vreemd eigenlijk, tekeer gaan tegen een machine, alsof het een mens was. Zou dat een gevolg zijn van een teveel opgaan in de hobby? Ik wist het niet, maar het leek er wel op. Hebt u dat wel eens hebt meegemaakt? Is dat iets wat ons, hobbyisten, boven het hoofd hangt? Maar enfin, ... ik moet verder. Er ligt nogal wat werk dat af moet en met die machine op geruisloos, schiet ik misschien beter op. Omdat ik inmiddels de laatste hand had gelegd aan mijn werkstuk, gaf ik de opdracht de tekst die ik had vervaardigd, op te bergen. Ik kon beginnen met 'afdraaien'. Ik selecteerde 'drukken' en ging verder met het afdrukken van het blad.

Welmoed J (ja... dat dacht hij! hi hi -de computer-).

I N F O i n f o I N F O i n f

* Zo, beste mensen, het eerste nummer van 1989 ligt weer voor u. Een goed begin is het halve werk, vandaar dat we er maar weer eens tegenaan zijn gegaan om de leesbaarheid van ons vertrouwde periodiek te verbeteren. We gaan ervan uit, dat u de nieuwe zetting ook als een verbetering ervaart.

* Uit de inleiding van het Stichtingsbestuur hebt u kunnen afleiden, dat er na het volgende nummer het een en ander in de bezetting zal veranderen. Misschien dat dit voor u een aanleiding is, anderen van uw ervaringen te laten profiteren door u beschikbaar te stellen voor een redaktiefunctie. Mocht u daarover meer willen weten, neem dan contact op met één van de andere redactieleden. Zij vertellen u graag wat meer over hun werk.

* Niet alle berichten zijn even aangenaam. Wat u nu leest, is een direkt gevolg van uw bereidwilligheid (wie de schoen past....), mee te werken aan het vullen van ons periodiek! De redactie ziet zich genoodzaakt het aantal pagina's in elk toekomstig nummer geheel te laten afhangen van het van u afkomstige aanbod aan artikelen!

U bepaalt vanaf nummer 43 dus zelf, of er tussen pagina 2 en de advertenties nog iets be-

langwekkends te lezen valt!

Al eerder is gezegd dat wat u schrijft veel belangrijker is, dan hoe u het schrijft! Niet iedereen is een Vondel of een Heijermans. Hebt u zich verdiept in een of ander onderwerp, schrijf daar dan rustig over. Wat in uw ogen misschien niet goed is, beoordelen anderen waarschijnlijk heel anders. Oordeel dus alleen zelf over de inhoudelijke kant van uw geschrift, wij geven u - waar nodig - de taalkundige support.

* Recent ontving ik een telefoontje van iemand, die het nummer van de FIDO Arnhem vroeg, omdat daar ook een gedeelte voor de ESGG is gereserveerd. Even later meldde hij zich weer en vertelde dat het opgegeven telefoonnummer op informatietoon stond. Een ander nummer is bij ons niet bekend, dus werd de FIDO-coördinator (Ben Hooijenga) gebeld.

Deze vertelde dat hij al lang niets meer voor ons FIDO project ontving. Hij had wel iets gehoord over wijziging van telefoonnummers, maar het fijne wist hij er niet van. Ben zal een onderzoek instellen en daar op een ander tijdstip op terugkomen.

* In het vorige deel van onze artikelreeks over tekstverwerking, hebben we melding gemaakt

van uitbreidingen voor het Exidy tekstverwerkingspak. Voor bezitters van dit Pack (of een directe afleiding ervan) een prettig bericht: Aad van Duijvenbode heeft zijn uitbreiding belangelooos ter beschikking van de ESGG gesteld.

Dat betekent dat in de nabije toekomst iedereen zijn Packversie kan opwaarderen tot een niveau dat het mogelijk maakt teksten ook taalkundig juist te schrijven. Voorlopig moet u nog even wachten tot de door Aad gebruikte bescherming van zijn "extra's" is verwijderd. U zou anders in de problemen kunnen komen!

* Ja, en dan werken we met dit nummer al weer naar onze volgende Sorcerer Dag toe. Zoals altijd: we vragen leden die bereid zijn hun eigen produkten aan 'den volke' te tonen. Verder de gebruikelijke medewerkers voor de bekende zaken: informatie aan beginnende hob-

byisten, technische medewerkers (indien mogelijk), enz.. Bent u bereid en in staat te helpen, geef u dan op aan onze secretaris, Charles Nettelers, telefoon 010-4330493. Namens alle leden, vast bedankt!

* Voor degenen die kort van memorie zijn, herhalen we even het *wanneer en waar*, maar vooral de *tijd* van onze komende Sorcerer Dag:

We moeten daarvoor, zoals gewoonlijk, naar Utrecht, naar de Scholengemeenschap De Bron aan de Vader Rijndreef. Dat doen we op *saterdag 11 maart*. Als u vroeg bent is het van belang te weten dat we de deur openen om 10.00 uur.

Omdat ook de conciërge een gezin heeft en we zelf ook nog van het weekeinde willen genieten, sluiten we onze tent dan om 15.00 uur. Kom dus niet te vroeg en, vooral ook niet te laat! Tot ziens in Utrecht op de Sorcerer Dag!

I N P U T i n p u t I N P U T

* WAT DOE JE ERMEE?

*Een brief met een hulpkreet van een beginnende Sorcerer! Hij vraagt aandacht voor een probleem, dat zeker niet alleen het zijne is.
Aan het woord: de heer G. Bosmann uit Amsterdam.*

Hier volgt het verhaal, hoe een leek tegen de Exidy aankijkt. Ik ben één van die personen, die een Exidy heeft gekregen van een bedrijf, dat op andere systemen overging. Na een half jaar kwam ik erachter, dat er ook hard-sectored schijven bestonden. Dan was er een serie programma's bij zoals MOVCPM, DUMP, ED, DDT, ASM, BIOS, CBIOS, en nog meer, maar voor iemand die Basic gewend is???

Toen ontdekte ik de ESGG: dat was (dacht ik) het antwoord, maar ook hier bleef mijn kennis ontoereikend. Dit is trouwens

geen klacht tegen u. Ondertussen was ik begonnen om Arabisch op de monitor en de printer te krijgen. Nadat ik abonnee was geworden, kon ik uit een menigte programma's kiezen! Maar ik ontdekte dat er verschillende versies van computers waren. Dus vraag je jezelf af, of zo'n programma het wel op je computer doet.

DUS UITSTEL!
Toen naar Utrecht, op 19 maart 1988. Alles wat ik zag, ging boven mijn pet. Door de demonstraties, die ik daar zag, durfde ik mijn vragen niet meer te stellen (dat was werkelijk stom van mij).

Inmiddels loopt het Arabische programma in Exbasic. Een A4 printen kost ongeveer twintig minuten en als ik een Arabische letter intik, moet ik wachten op de cursor. Toen kon ik ook nog 120 Arabische letters naast elkaar op een vel krijgen, maar

helaas, OUT OF MEMORY.

Dus, wat wil ik:

1. High resolution,
2. Snelheid,
3. Geheugen.

1. In het ESGG periodiek 32 van 1-6-87 staat een inhoudsopgave. Daar vind ik 'High resolution' in blad nr. 9 (heb ik niet); 'High resolution in Exbasic' in nr. 25 (heb ik niet) en 'High resolution in machinetaal' in nr. 12 (heb ik niet).

Mijn eerste vraag: zouden deze programma's op mijn machine draaien?

Mijn tweede vraag: staan deze programma's in de ESGG of op diskette? DUS UITSTEL.

2. Iemand zei, 'je moet een compiler hebben, dan loopt je programma sneller!'. In de CP/M volumes staat S Basic-E compiler.

Mijn vraag: draait dat op mijn machine? Enz., enz., enz.

Waarom schrijf ik dit nu? Misschien zijn er meer Exidy gebruikers, die zich schamen voor hun stomme vragen, omdat jullie zo ontzettend technisch zijn (dit is geen verwijt!).

Mijn verzoek: zou het mogelijk zijn, een uitgaaf te maken, van wat globaal met de Exidy mogelijk is, zodat nieuwe leden zo'n exemplaar bij aanmelding krijgen.

Om dit nog even te verduidelijken: voorin het blad staat een lijstje met hardware en prijzen, maar wat ik eraan heb, weet ik niet. Misschien dat er meer dat niet weten!

Of, bijvoorbeeld, de bibliotheek. Ik heb vanaf nr. 32, dus zou ik 31x f. 4,50 = f. 139,50 moeten uitgeven, om de gehele serie te krijgen. Dan komt weer de vraag, begrijp ik de uitzetting van het desbetreffende artikel.

Nogmaals, dit is absoluut geen verwijt. De gebruikers van het eerste uur hebben een geweldige hoeveelheid werk verzet, maar het verschil tussen hen en de 'nieuwelingen' is daardoor groot.

Daar komt dan nog bij, dat een

nieuweling (zoals ik) zich afvraagt of het de moeite waard is, om zulke bedragen aan deze computer uit te geven!

Zo, na dit geschreven te hebben, durf ik mijn vragen wel te stellen.

Eerst een opsomming wat ik heb: Een Exidy met 47K versie 1.42/3 Micropolis drives (2) hardsectored en een Gemini 10-X printer.

Wat ik wil weten is: Wat voor nut heeft de RAMDISK uitbreiding 0 Kb van f. 105,-; hoeveel K win ik hiermede en is is het moeilijk in te bouwen.

Kan ik het 24K ROM Pack kopen? Op welke diskette staat het programma 'HI-RES in Exbasic' en op welke diskette 'Machinetaal HR Graphics'. Kan ik met deze programma's de beeldpuntes aan- en uitzetten, zoals bij de bit-image graphic mode van een printer?

Welke Basic compiler kan ik gebruiken en wordt het programma dan werkelijk sneller?

Meneer Bosmann, een heel verhaal, waar duidelijk uit naar voren komt dat u slachtoffer bent van een 'generation gap'. Als eerste wil ik stellen, dat vragen per definitie nooit stom zijn, alleen kan er een stom antwoord op komen.

Natuurlijk, wij Sorcerers van het eerste uur zijn bevoorrecht ten opzichte van gebruikers die eerst nu hun machine hebben aangeschaft. Eens, zo'n acht jaar geleden, waren wij echter allemaal op hetzelfde punt als u en velen met u, die kort geleden Exidy's uit rest-, dump- en andere partijen hebben gekocht.

De ESGG is toen ontstaan uit de noodzaak en behoefte om meer aan de weet te komen over 'onze' computer.

Uit uw verhaal (aan het begin) maak ik op dat u al eens hebt geprogrammeerd. U hebt dan, in uw geval, in Basic wat inzicht gekregen in de mogelijkheden van het systeem waarop u werkte.

Bij elk systeem behoren boeken,

waarin uitleg wordt gegeven, wat voor functies het systeem kent (via het toetsenbord of de instructieset in machinetaal of hogere programmeertaal (b.v. Basis).

Wanneer een computer voor opslag van data (programma's, teksten etc.) gebruik maakt van disks, dan is daarvoor een besturingssysteem nodig. Afhankelijk van het systeem, is dat CP/M (voor de meestal wat oudere achtbitters), of DOS (voor de nieuwere generatie).

In de tijd dat de Exidy op de markt kwam, was CP/M het besturingssysteem.

Als de Exidy met drives werd geleverd, was dat met floppies in 5¼" of 8" formaat. Over de 8" zullen we het hier niet hebben, omdat het gebruik daarvan vrij beperkt is geweest, t.o.v. de systemen met 5¼" drives.

Om het 'gemakkelijker' te maken, had je in het 5¼" formaat dan nog twee tracksoorten (40 en 77). We stappen dan gemakshalve even over het feit heen, dat de eerste Micropolis diskdrives maar 30 tracks hadden! Maar, nu verder met de trackindeling: bij de 77 track-versies kenden we twee formatteringssoorten (hard- en softsectored). Het verschil tussen deze twee formatting-methoden ligt opgesloten in de sectoring: bij harde sectoring lag de indeling in sectoren vast d.m.v. gaten in de schijf (16 bij Micropolis, 10 bij Vista). Daarmee was dan ook gelijk vastgelegd, hoeveel Kb aan gegevens op de schijf kon worden vastgelegd. Een 8½ diskette kon bruto 315 Kb vastleggen (netto zo'n 298 Kb). Dat betrof een enkelzijdige beschrijving.

Ter vergelijking: een 40 track diskette kon maximaal zo'n 180 Kb aan (weer enkelzijdig). Met nieuwere drives, betere controllers (de hardware voor het drivebesturingssysteem) kwamen de dubbelzijdig beschrijfbaar diskettes en meer Kb per diskette. De tegenwoordig meestal naar softsectored omgebouwde 8½ drives (door een andere controller) kunnen zo'n 372 Kb enkelzijdig opslaan, of het

dubbele bij dubbelzijdig beschreven diskettes.

Als inleiding is dit misschien wat lang, maar het verduidelijkt hopelijk iets voor u.

Uw Exidy heeft natuurlijk meer dan de 47K die u opgeeft. Feitelijk is dat 64K, maar daarvan kunt u maar maximaal 48K gebruiken. De rest is voor het gedeelte dat firmware wordt genoemd (de software om de zaak bij opstarten aan de gang te krijgen), voor een RAMgebied dat door de packs die in de sleuf aan de zijkant passen, wordt gebruikt en voor (de sterke kant van onze Exidy) het grafisch werk (deels vast, deels programmeerbaar).

Uw Exidy beschikt, volgens uw opgave over drives die hardsectored schijven kunnen lezen en beschrijven. Daarvoor wordt door de controller (de besturingskaart voor de drives) 1K van uw RAMgeheugen afgesnoept. Dat wordt gebruikt voor interne procedures. Als besturingssysteem (Operating System) gebruikt u CP/M versie 1.4.

Die versie is eigenlijk wel behoorlijk antiek. Tegenwoordig wordt overwegend met 2.2 gewerkt. Net als dat bij latere versies van andere besturingssystemen is, gaat dat meestal om meer instructies en betere afhandeling van procedures.

De door u genoemde programma's hebben vrijwel allemaal de toevoeging .COM. Dit betekent dat de files zg. COMmand files zijn, die na inlezen direct door CP/M kunnen worden uitgevoerd.

Dat is in tegenstelling tot programma's met een toevoeging (filetype of extend) 'BAS' voor Basic files, 'WPF' voor tekstfiles, die in het algemeen uitsluitend via een ander programma (voor .BAS files een taal) kunnen worden gestart voor uitvoering. Files met de toevoeging '.ASN' zijn in feite tekstfiles. Ze zijn vervaardigd in een tekstverwerker of speciaal programma waarmee de basis wordt gelegd voor de .COM

files. De .ASM files zijn dus eigenlijk machinetaal programma's in het prenatale stadium.

In uw opsomming repte u van de opmerking om Basic programma's sneller te laten zijn door gebruik te maken van een compiler.

Dat vraagt een korte uitleg. Basic zelf compileert geen files, maar is een interpreter. Daarmee wordt bedoeld dat tijdens de uitvoering van een Basic programma, de taal het programma regel voor regel uit het geheugen leest, de regel omset in machinetaal en de opdracht(en) vervolgens (regel voor regel!) uitvoert. Dat moet elke keer weer opnieuw, voor elke keer dat u de opdracht RUN in-tikt!

Een compiler leest het programma, dat in het geheugen staat, in een keer in, zet dat vervolgens om naar machinetaal en voert het dan pas uit. Daardoor hoeft het programma niet meer regel voor regel geïnterpreteerd (vertaald) te worden, maar slechts de eerste keer dat u 'RUN' geeft (het programma aanroept). Een prettige bijkomstigheid is dat de compiler meestal de mogelijkheid biedt, het gecompileerde (naar machinetaal omgezette) programma als .COM file te bewaren. Het hoeft daarna dus niet meer elke keer omgezet te worden.

Omdat een gecompileerd programma uit machinetaalinstructies bestaat, kan het direkt door de processor worden uitgevoerd en dat is de reden dat een gecompileerd programma sneller werkt.

Wanneer het een omgezet programma betreft, dat communiceert met uw printer, hangt het overwegend van de snelheid van uw printer af, in hoeverre u de tijdwinst bemerkt. De mechanica van uw printer is het vertragende component in de keten.

Het zal u heel wat werk hebben gekost, om een Basic programma te vervaardigen, dat als een tekstverwerker functioneert en dan ook nog vreemde tekens moet kennen. Uit uw verhaal heb ik

niet kunnen opmaken, of uw programma ook de schrijfwijze van het Arabisch (van rechts naar links) volgt. Als dat zo is, wringt u de computer duidelijk in een voor de besturing (monitor) oneigenlijke bocht. Dat kan mede de oorzaak zijn van de traagheid.

Voor uw informatie: de tekstverwerker die beschikbaar was (wordt nu niet meer verkocht, hooguit op de tweedehands markt!) voor de Exidy, in pakkvorm, kent een uitbreiding met alternatieve tekensets, waaronder Russisch en Grieks. Deze schrijftalen volgen echter wel de traditionele links-naar-rechts schrijfwijze. Insiders, d.w.z. hobbyisten met een machinetaal-achtergrond, zullen waarschijnlijk best in staat zijn de nodige aanpassingen aan te brengen zodat ook die tekstverwerker een oneigenlijk schrijffpatroon kan volgen, maar dat vergt heel wat uren spitzen proefwerk. Denk daar vooral niet te licht over!

Uw opmerking over '5 Basic-E compiler' kan ik met de gegeven aanwijzing niet thuisbrengen. Omdat u over CP/M volumes schrijft, moet ik ervan uitgaan dat dit de CP/Mgg software bibliotheek betreft.

Met uw vraag 'draait dat op mijn machine' kan ik net zoveel kanten op als u wilt. In principe geldt dat alle CP/M software op machines met het CP/M besturingssysteem draait. Zoals altijd is er echter een 'maar'.

CP/M computers hebben overwegend schermen voor 80 tekens per regel, bij 25 regels. De Exidy heeft er op een regel maar 64 tekens, maar met 30 regels. Daarnaast geldt dat als er speciale opdrachten (vooral grafisch) in een programma zijn verwerkt, het in het algemeen uitproberen en afwachten of het werkt zal betekenen. De eenduidigheid die met de konst van DOS werd vooropgesteld, bestond tijdens de CP/M periode maar nauwelijks.

Dat lag overigens veelal aan de programmeurs, die om ruimte te

besparen, soms oneigenlijke ingangen in het besturingssysteem koken. Daarmee werd dan meteen een programma zeer systeemafhankelijk!

Een gangbare compiler, althans één die ook bij de Exidy wordt gebruikt, is BASCOM, van Microsoft. Het zal alleen een hele toer worden zo'n compiler nog te vinden. Dat komt vooral doordat de meeste leveranciers al naar DOS zijn omgeschakeld en geen interesse meer hebben in de oude systemen. Verder is het afwijkende diskformaat van uw Exidy een extra handloop. Ook als u erin slaagt deze compiler aan te schaffen, zal dat meestal op een ander formaat zijn. Of omzetten naar uw formaat dan lukt, hangt vooral af van de converteringsmogelijkheden. Hierbij kunnen we u echter wel behulpzaam zijn!

Nu naar uw vragen over de Hi-Res programma's. Deze hebben alleen in het periodiek gestaan als werkstukjes van leden. Omdat we ervan uitgaan dat een ieder die een bijdrage levert, ook recht heeft op opname van zijn werk, zijn de programma's geplaatst. Of ze bruikbaar zijn voor uw toepassing, valt dus met geen mogelijkheid te zeggen. Dat zult u zelf moeten uitproberen (d.w.s. intikken uit het blad en 'runnen'). U heeft de betreffende bladen niet, zodat we daar een mouw aan moeten passen. Kijkt u eens elders in dit blad, dan vindt u vast één listing. Het door u genoemde artikel in ESGG 25 is een aanbod van de ontwikkelaar van een graphics programma om lezers in het bezit te stellen van een listing van een door hem ontwikkeld programma. De listing dient men dan wel eigenhandig in de computer in te voeren.

Tenslotte de beantwoording van de hardware-vragen. We beginnen met de RANDISK uitbreiding. In eerste instantie hebben we de complete set van EXRANDISK. Dat is de dure set (prijs op aanvraag!). Die set brengt 720 Kb

aan extra geheugen in uw computer. Dat gebeurt door een aanpassing in de hardware. Na de aanpassing heeft u een geheugenschijf van 720 Kb (virtueel, of ramdisk genoemd). Zo'n ramdisk is alleen te gebruiken als de computer aanstaat.

Uit? Dan is alles weer weg! Voordelen van de ramdisk zijn: minder slijtage tijdens disk-intensief gebruik, zoals bij veel bestanden zal gebeuren, en verder snellere toegang tot de gegevens op deze elektronische schijf. Een voorbeeld van optimaal gebruik van de ramdisk, is het ESGG bestanden programma (diverse ESGG volumes vanaf nummer 29).

Naast dit voordeel, biedt de ramdisk de gebruiker ook de mogelijkheid een nieuw besturingssysteem te gaan benutten: CP/M 3.0. Dit Operating System kan alleen maar worden gebruikt wanneer in uw Exidy de ramdisk is geïnstalleerd! Zo, na deze uitleg een korte toelichting op de set van f. 105,- (de 0 Kb set). Deze set bevat niet de benodigde geheugenchips van de complete set, maar alleen de besturingshardware en de technische dokumentatie, aan de hand waarvan een ervaren hobbyist (in de elektronica!) de inbouw kan realiseren. U breidt dus het geheugen niet uit, als u deze set koopt. U maakt het u alleen mogelijk. U moet alleen wel direct de chips kopen, want na de ombouw kunt u de oude chips (RAMs) niet meer gebruiken! Wat we dus alleen doen, is u de basis geven en u in de gelegenheid stellen de chips elders te kopen, als u denkt dat voordeliger te kunnen doen!

Voor wat betreft het 24 Kb ROM Pack, het betreft een beschrijving van de ombouw van een standaard ROM Pack (8 Kb). Als u geen ROM Pack heeft, is dit niets voor u. Kopen kan dus niet!

In combinatie met disks, zie ik echter weinig nut in zo'n pack. Maar, meningen verschillen ook hier!

Uw berekening van de kosten

voor de aanschaf van de gehele bibliotheek heeft volgens mij betrekking op de periodieken tot nummer 31, niet op de diskettes. In het eerste geval hebt u gelijk, tenzij u de jaargang op disk wenst te ontvangen. U betaalt dan de disketteprijs (zie hiervoor de prijzen van de software bibliotheek). Dat betreft dan vijf jaargangen, ofwel 5x f. 25,-. Iets minder dan u heeft betaald! Indien uw berekening de diskette (software) bibliotheek betreft, bent u veel duurder uit!

Omdat elke hobbyist andere interesses heeft, valt nimmer te zeggen of een bepaalde disk iets bevat, dat van uw gading zal zijn. Dat is een kwestie van uitproberen. Dat geldt overigens niet alleen voor de ESGG, maar voor elke software-bibliotheek!

Uw suggestie, een dokumentatieset aan nieuwe leden te zenden, is op zich een goede. Alleen geldt daarvoor dat het niet zo moet zijn, dat wij u een complete handleiding voor het gebruik moeten zenden. Die behoort tenminste bij de geleverde computer te zijn! Als dat niet zo is, ligt dat aan de verkoper (dokumentatie niet meegeleverd) of aan de oorspronkelijke leverancier. Bij verkoop aan bedrijven is de oorspronkelijke dokumentatie wel eens niet meegeleverd! U ziet, een paar eenvoudige

vragen kunnen aanleiding zijn tot een uitvoerige beschrijving. Ik hoop dat u aan deze uitleg voldoende heeft om te bezien of u verder kunt. Mochten er nog verdere vragen rijzen, aarsel dan niet ze te stellen.

Tenslotte enkel adviezen: als u wilt kennis maken met de opdrachten, mogelijkheden en systeemprogramma's van CP/M, dan heeft de HCC voor leden een handig boekje 'introductie in CP/M'. De prijs is redelijk (f. 15,00, incl. verzending). Het bestelnummer is 5409375. Bestellen bij HCC Bestelservice, postbus 149, 3990 DC Houten.

Bent u geïnteresseerd in het listingaanbod (ESGG 25) neem dan contact op met de heer Meulendijks, uit Nuenen (NB). U kunt de listing ook opvragen door overmaking van f. 11,- op giro 3041774.

En als laatste: of u veel, of weinig geld in een computer wilt, of kan steken, bepaalt u geheel zelf. Het enige wat wij als vereniging proberen te bereiken, is uw hobby zoveel diepgang te geven als u denkt te kunnen behappen. Daarbij maken we gebruik van de kennis van alle leden, op gebied van hardware, zowel als van software. Doe er uw voordeel mee en ontdek de mogelijkheden die in uw Exidy zijn opgesloten (tot u ze vrijlaat).

AUTOMATISEREN (12).

In dit laatste deel over tekstverwerking proberen we u inzicht te geven in het broertje van het Exidy Wordprocessor Pack: Spellbinder.

In de inleiding van dit deel van de serie over automatiseren is al aangegeven dat Spellbinder en WP familie van elkaar zijn. Dat is niet alleen terug te vinden in de opzet, maar ook in de structuur. Natuurlijk kunnen de programma's geen exacte duplicaten zijn! In dat geval zou te gemakkelijk te bewijzen zijn dat iemand behoorlijk de fout in was gegaan. Omdat we daar niet in zijn gaan graven, noch bekend zijn met de 'kip of het ei' situatie van beide programma's, is het niet duidelijk welk programma het voorbeeld voor het andere is geweest.

Dokumentatie.

Voor de dokumentatie van Spellbinder geldt globaal hetzelfde als voor die van WP, ook daarin zult u weinig opvallende verschillen kunnen vinden. Het enige wat als 'opvallend' zou kunnen worden aangemerkt, is de wat betere verzorging van de handleiding.

De aan ons voorgelegde handleiding draagt het versie nummer S.12 (zonder datering).

Die handleiding wordt gekenmerkt door een toetsenbord layout, die niet met de tekstverwerker zelf kan zijn gemaakt. Hierdoor is het geheel wat duidelijker.

Alle toetsen die te maken hebben met de besturing of de opdrachten zijn in een plaatje samengevat op de voorzijde van de handleiding. In tegenstelling tot WP is Spellbinder puur disk georiënteerd, alhoewel er ook met de cassette kan worden gewerkt. Het aantal opdrachten is ook uitgebreider (deels t.o.v. dezelfde opdrachten, deel door toegevoegde mogelijkheden) dan WP.

In het programma wordt meer informatie aan de gebruiker verstrekt, dan in WP. Een paar regels aan de onderzijde van het scherm bevatten de nodige aanwijzingen voor de gebruiker.

Tenslotte kan nog worden opgemerkt dat zelfs de overgang naar DOS-systemen voor Spellbinder mogelijk is geweest, vooral door het feit dat dit programma, in

tegenstelling tot WP gericht was - en is - op gebruik onder CP/M en niet in het bijzonder op een computer!

Versies.

Van Spellbinder bestaat vanzelfsprekend een oorspronkelijk Engelse versie (in feite een Amerikaanse). De in Nederland circulerende versies dragen meestal een versienummer S.xx, maar kunnen ook ouder zijn. Die versie is door gebruikers min of meer vertaald aangepast, zodat de Nederlandse gebruiker de aanwijzingen in de eigen taal op het help-scherm vindt. Zo'n help-functie ontbreekt bij WP.

De opdrachtletters/antwoorden zijn evenwel niet omgezet. Zo moet op een ja/nee vraag een 'ja'-antwoord wel met een 'Y' worden beantwoord.

Of er naast de ons bekende versies nog andere, meer aan ons taalgebied aangepaste CP/M-versies van Spellbinder bestaan, is niet bekend. Daardoor kunnen we u niet informeren omtrent het meest recente versienummer.

Instelmogelijkheden.

Iemand die met WP heeft gewerkt, zal geen enkele moeite hebben met het instellen van de Y-tabel van Spellbinder. Dat geldt natuurlijk ook voor de omgekeerde situatie. De mogelijkheden van de instellingen zijn - en dat is al eerder in een ander verband gemeld - in enkele gevallen veel uitgebreider dan bij WP.

Zo kunt u niet alleen de rechterkantlijn strak laten zijn (justification), maar ook kiezen voor een centrering (beide zijden 'rafelig') of een rafelige linkerkantlijn.

De kantlijn kan verder zodanig worden ingesteld, dat bij even en oneven pagina's rekening wordt gehouden met een eventuele vouw.

Bij speciale tekens kan worden uitgegaan van onderstrepen, vet drukken, schaduw drukken of negatie (verwaarlozen).

Een toevoeging is een opgave van een bestemming voor af te drukken files. Het instellen van de bladlengte geeft bij SB wat meer problemen, omdat men niet uitgaat van het aantal te tellen regels, maar van het aantal regels dat in een inch gaat.

Dat kan op zich, wanneer men eraan gewend is, meer mogelijkheden bieden bij het drukken met een afwijkende regelafstand.

Naast de bladlengte, wordt op identieke wijze ook het aantal, op een pagina af te drukken regels tekst in regels per inch opgegeven. De linefeed van de printer kan direkt door Spellbinder worden beïnvloed vanuit de instellingen in de Y-tabel.

Voor een titelregel kan uit meer mogelijkheden worden gekozen. Hierbij kan men zowel met, als zonder paginanummering werken. Naast een 'kop'titelregel kan ook voor een voet-titelregel worden gekozen. In beide gevallen kan afzonderlijk het aantal blanke regels tussen kop- en voet-titel en de rest van de tekst worden ingesteld.

Tenslotte kan men nog uit verschillende mogelijkheden kiezen voor de positie van de bladnummering en titelregel (links, midden of rechts). Het nummer waarmee de paginanummering moet beginnen, wordt in tegenstelling tot WP in de Y-tabel vastgelegd (WP neemt de nummering op, op de eerste pagina tekst).

Tenslotte kan men in de Y-tabel opgeven of men elke pagina al dan niet wil voorzien van een vrije ruimte, voordat met het drukken wordt begonnen (regel-opshuiving), b.v. voor gebruik met sheetfeeders.

Meldingen.

Onder 'dokumentatie' is al gewe-

zen op het gebruik van helpschermen. Hierdoor kan de gebruiker tijdens het werken met Spellbinder op elk gewenst moment informatie krijgen, hoe hij in een gewenste situatie kan of mag handelen.

Overigens heeft Spellbinder een 'status'-regel, waarop de verschillende te gebruiken opdrachten staan vermeld.

Daardoor zal een gebruiker in het algemeen niet zo snel naar een help-functie behoeven te gaan om ondersteuning bij problemen.

Fout- en andere meldingen komen in grote lijnen weer overeen met WP en worden hier dan ook niet verder besproken.

Opdrachten.

Het numerieke toetsenbord kent meer mogelijkheden dan bij WP.

De niet gebruikte toetsen van de cijfers 1, 3, 5, 7 en 9 hebben nu ook een functie.

De '5' brengt de gebruiker naar het begin van de tekst in het geheugen. De andere cijfers uit de gegeven reeks hebben een mode-functie: 1 en 3 voor het doorlopen van de tekst met de cursor, per teken, of woord etc., 7 een keuze (voor het gebruik van de 1 en 3 cursor-toetsen) en 9 voor de delete toets. De '=' toets heeft verder een andere functie (bijzondere tekens).

De TAB functie is identiek aan die van WP, terwijl de RUB toets in tegenstelling tot WP nu wel een wis-functie heeft. De toets met het ^-teken heeft een markeringsfunctie.

Zoals ook bij WP, mogen opdrachtletters, zij het gescheiden door een 'slash', op één regel worden samengevoegd. De op die wijze aaneengeregen opdrachten worden achter elkaar uitgevoerd in de volgorde van voorkomen.

Opdrachtletters.

Op de volgende bladzijde begint het overzicht van opdrachtletters, zoals die gelden bij Spellbinder. Dit overzicht is 'pagina-breed' gedrukt, zodat de leesbaarheid wordt verbeterd.

- AD: Oproepen macro; na AD wordt de macro-naam meegegeven, welke automatisch wordt gestart.
- B : Zet cursor terug naar laatste merkteken (^), of bij afwezigheid, naar begin tekst. Als aan B een getal wordt toegevoegd betreft het een teruggaan van evenveel regels als het getal.
- D : Verwijder alle tekst vanaf de cursor. Als aan D een getal wordt meegegeven, worden net zoveel regels als het getal verwijderd.
- DA: Verwijdert alle tekst (dus ongeacht waar de cursor staat!).
- E : Ga naar het einde van de tekst.
- F : Zet de cursor op het eerstvolgende merkteken, of bij afwezigheid ervan, aan het einde van de tekst.
- FF: Printerinstructie voor een Formfeed (eerste regel nieuwe pagina).
- G : Lees en schrijfopdracht; na deze opdracht wordt de naam van de in te lezen file gevraagd alsook de naam waaronder de file (na aanpassing) moet worden weggeschreven. Van de in te lezen file wordt een stuk binnengehaald dat, na bewerking bij het volgende 'G' kommando eerst wordt weggeschreven alvorens een nieuw stuk oude tekst wordt opgehaald.
- GD: Met deze opdracht wordt de 'G'-sessie afgesloten; alle in het geheugen aanwezig tekst wordt aan de nieuwe file toegevoegd.
- H : Zet een stuk tekst, vanaf de cursor tot aan het eerstvolgende merkteken, in de opslagbuffer. Als aan H een getal wordt meegegeven, worden evenveel regels in de buffer geplaatst. Om de buffer vrij te maken voor het opslaan van nieuwe tekst, moet de opdracht 'HO' (H-nul) worden gegeven. Om tekst uit de buffer te halen, zie de U-opdracht.
- L : Wijzig het aantal tekens per regel, door aan de L een getal toe te voegen.
- P : Druk een pagina af op de printer. Als aan P een getal wordt toegevoegd, dan worden evenveel regels als het getal groot is, afgedrukt.
- PA: Druk alle tekst, vanaf de cursor, af.
- PG: Druk een van schijf in te lezen tekst af. Dit is vooral praktisch bij files, die groter zijn dan de maximale capaciteit van het geheugen dat Spellbinder ter beschikking staat.
- Q : Toon alle op de schijf staande files; dit is in feite een 'directory'opdracht.
- QD: Wis een file van de schijf.
- R : Lees een tekst in vanaf de schijf; als aan R een getal wordt toegevoegd, dan wordt het aantal opgegeven regels ingelezen.
- RI: Haal een tekst van de schijf op en zet die in de aanwezige tekst, vanaf de plaats van de cursor. Als aan deze opdracht een getal wordt meegegeven, dan worden slechts zoveel regels ingelezen als het getal groot is.
- S/: Zoekopdracht; wordt gevolgd door een 'slash' en het te zoeken woord (string). Als deze opgegeven tekst wordt gevonden, wordt de cursor op het eerste teken geplaatst. Als aan de 'S' een getal wordt meegegeven, wordt de zoekopdracht evenveel keren als het getal groot is, uitgevoerd. Wordt na de 'S' ook een 'A' meegegeven, dan antwoordt het programma - als het woord gevonden is - met 'Hit a key to continue'. U kunt dan doorzoeken door op de spatiebalk te drukken, of stoppen door op 'Esc' te drukken.
- S : Zoekopdracht met mogelijkheid tot vervangen van stukken tekst. Voor deze mogelijkheden geldt hetzelfde als voor 'S/' of 'SA/', behalve dat na de opdracht het te zoeken woord en de vervanging moeten worden opgegeven. U kunt zoeken met wisselen, door bij 'replace with' op te geven '/' of zonder vervanging te zoeken door <CR> op te geven (zie ook bij 'automatische handelingen').
- T : Ga naar begin van de tekst.
- U : Haal tekst op uit de opslagbuffer. Deze tekst wordt alleen maar gekopieerd naar de plaats waar de cursor staat. De buffer wordt dus niet leeggemaakt.

Wilt u x-aantal kopieën van de buffer-inhoud, gebruik dan de opdracht nH, waarbij n voor het aantal malen staat dat de opdracht moet worden uitgevoerd.

- V : Zet de tekst uit het geheugen op het scherm, zoals dat volgens de instellingen in de Y/YT-tabel naar de printer zou worden gestuurd (verifieer functie).
- VG: Werkt vergelijkbaar als V, maar dan met files die op schijf staan.
- W : Schrijf tekst uit het geheugen naar de schijf, zonder het geheugen te wissen. Als aan 'W' een getal wordt toegevoegd, wordt een aantal regels, gelijk aan het getal, weggeschreven.
- WD: Sluit tekstfiles af, die met de W-opdracht naar de schijf zijn geschreven.
- X : Verlaat Spellbinder en ga naar CP/M terug.
- Y : Vergelijkbaar met de 'gewone' Y-tabel van WP; hierin staan de standaard- instellingen zoals: printertype, bestemming, printwijze, aantal regels per pagina, bladlengte, handelen als einde blad is bereikt (automatisch doorgaan, stoppen, sheetfeeder), inspringen (indent), regelafstand, uitlijnen (links, rechts, midden), regelbreedte, wijze van regelopschuiving (aantal regels per inch), tekengrootte (van belang voor proportioneel drukken), speciale drukwijze (vet, breed etc.), proportioneel drukken.
- YT: Deze tabel is bedoeld voor het instellen van de mogelijkheden voor het drukken van een bladzijde. Dat kan zowel boven, als onderaan de bladzijde, waarbij zowel titel als nummering of alleen een van beiden kan worden gebruikt (Top titel). De overige instellingen behelzen het aantal regels wit tussen titel en tekst, plaatsing van de titel (even of oneven pagina's of op beiden en de plaats van de regel of nummer op het papier. Verder wordt in deze tabel ook het eerste paginanummer vastgelegd. Tenslotte kunnen ook de marges (links en rechts) pagina-afhankelijk worden gemaakt en kan de gebruiker aangeven hoeveel 'wit'-regels hij bovendien de bladzijde vrij wil houden (van belang voor sheetfeeders).
- Z : Met deze opdracht kan de positie van de standaard-instelling van de TAB worden aangepast.

Automatische opdrachten.

Met deze opdrachtsoort worden niet de macro's bedoeld. Het gaat hier om een automatische afhandeling van een zoek-, of zoek en vervang-opdracht. Wanneer aan de SA/ opdracht 2 strings worden meegegeven, dan wordt de opdracht geheel zelfstandig afgewerkt. De syntax is SA/string1/string2.

Als voorbeeld: U wilt zoeken naar het voorkomen van het stuk tekst 'perio' (uit periodiek), maar wilt ook weten in welke woorden in de tekst dit stuk nog meer voorkomt.

U draagt dan op SA/perio , waarbij dan ook het woord periode kan worden gevonden.

Er zijn echter veel meer mogelijkheden, door het gebruik van zg. 'wildcard' achtige structuren:

- ! : Zoek naar het voorkomen in de tekst van het hele woord.
- * : Zoek, ongeacht of het hoofd- of kleine letters zijn.
- *! : Combineer de eerste twee functies.
- ? : Vindt de zoekstring, ongeacht de letter op deze plaats.
- # : Als '?', maar nu voor getallen.
- & : Als '?' maar nu voor andere lettertekens (b.v. '\$').

Bijzondere opdrachten.

Spellbinder blijkt, naarmate je er meer vertrouwd mee raakt, een veelzijdiger programma dan op het eerste gezicht lijkt.

Dat komt o.m. door de - middels routines (hulpprogramma's) - toegevoegde mogelijkheden.

Zo wordt het gebruik van macro's zeker gestimuleerd door de aanwezigheid van speciaal daarvoor be-

doelde programma's voor b.v. het sorteren op alfabetische volgorde (ALPHA), het selekteren van bestandsdelen met sleutels (CUESORT), het maken van bestandsgegevens voor het invullen van meermalen af te drukken teksten (MMERGE) en het uitvoeren van een aantal handelingen volgens een patroon dat we ook kennen van het Exidy kommando BA (BATCH).

Bijzondere opdrachttkens.

^ : Markeer de tekst t.b.v. de uitvoering van andere opdrachten.

In: Kies een bijzonder teken t.b.v. de afdrukwijze. Hierdoor kunnen verschillende schriftsoorten in een regel worden gebruikt.

.H: Titelttekst opgeven.

.E: Begin op een nieuwe bladzijde.

Bijzondere functies.

Selektie van bestandsgegevens.

Gebruik van de CUESORT functie kan alleen plaatsvinden bij bestanden die met Spellbinder zijn aangemaakt. Door aan elk bestand een selektieregel toe te voegen, kan naderhand een aantal kaarten uit het bestand worden gelicht voor bepaalde werkzaamheden.

Sorteren van gegevens.

Als CUESORT wordt opgeroepen, verschijnt een menu. In dit menu kunnen de vooringestelde waarden worden aangepast naar eigen inzicht (natuurlijk volgens de structuur van uw bestand).

Ook hier kan een selektie, waarop moet worden gesorteerd, worden ingevoerd. Na opgeef van bron- en bestemmingsbestand, wordt de sortering gestart.

Samenvoegen van teksten.

Deze functie is waarschijnlijk beter bekend als 'mergen'. Van een lijst met b.v. naam, adres en woonplaats wordt met behulp van een standaardtekst b.v. een geadresseerde brief gemaakt.

Automatische afwerking.

Al eerder is gewezen op de overeenkomst met het Exidy monitor-kommando BA. Met dit kommando kan een aantal files achtereen naar de printer worden gezonden. Dit is niet te doen via de Y-tabel. Deze wijze van achterelkaar drukken wordt ook wel Queue printing genoemd.

Toekomst.

Ja, daar zit je dan! Wat moet je nu eigenlijk over de toekomst schrijven?

Natuurlijk, er zijn altijd wel mensen, die een mening over iets hebben of, op basis van gegevens menen een prognose te kunnen maken van iets wat men dan gemakshalve maar als 'toekomst' betiteld.

Lezers van hobbybladen kunnen dergelijke opmerkingen, opvattingen en beschouwingen daar regelmatig in tegenkomen.

Dat tekstverwerking een steeds grotere vlucht neemt, is een gegeven dat niemand zal bestrijden. Hoe groot?... dat ligt in het verschiep en misschien dat één van die 'voorspellers' later nog wel eens zal zeggen, dat hij het bij het rechte eind heeft gehad.

Voor u is dat niet zo belangrijk. U leeft nu en u gebruikt uw eigen tekstverwerkertje nu.

Wat er met uw eigen programma mogelijk is, hangt af van hetgeen u aan extra's erbij heeft.

Uitbreiden? Zoals u heeft kunnen lezen: altijd mogelijk!

Ander tekstverwerkertje? U weet nu dat WP voor de Exidy ook een (stief)broertje heeft, te weten Spellbinder.

Komt u daar niet meer mee uit de voeten? Ja, den betekent dat het einde van een tijdperk en de aanvang van een ontdekkingsreis naar nieuwe(re) systemen, met tekstverwerkers met meer, andere, betere, maar vooral moeilijker mogelijkheden. Dat zit nu eenmaal opgesloten in de vooruitgang: alles wat meer in zich heeft,

maakt het moeilijker het er ook uit te laten komen, ofwel, het duurt vaak lang voordat u alle mogelijkheden van een nieuw programma kent, laat staan weet te benutten.

Laat u daardoor echter niet uit het veld slaan!

Daardoor heeft nog nooit een mens zich laten tegenhouden, dus waarom zou u dan wel?....

Een advies voor degenen die wat dieper op Spellbinder in willen gaan: bij de gespecialiseerde

boekhandel (b.v. Komputer Kollektief) is meestal uit een veelheid aan boeken over tekstverwerking te kiezen. Prijzen? Dat loopt nogal uiteen. Ik waag me dus niet aan voorspellingen!

Hiermee besluit ik de serie over tekstverwerken.

Dankzij een hobbyist, die zich ons lot heeft aangetrokken, kunnen we u de volgende keer ook weer een aflevering uit de reeks 'automatiseren' bieden. We gaan dan in op rekenprogramma's.

OPNIEUW HIGH RESOLUTION GRAPHICS.

Dit artikel is een herhaling uit het periodiek nummer 12 (2e jaargang). We hopen de nieuwere hobbyisten met de opnemingsplezier te doen.

Alhoewel bij onze suiderburen niet veel Eridy's in gebruik zijn, is men daar toch wel actief. Het doet ons dan ook plezier een artikel te kunnen publiceren van de heer D. Rosseel uit Westende (België), dat leuk aansluit bij hetgeen hierover door de heer Middelbeek werd geschreven (ESGG nr. 9 pagina 5).

Mijn bijdrage betreft een machinetaalprogramma om high-resolution graphics op de Sorcerer te kunnen gebruiken. Het X-bereik loopt van 0 tot 511 en het Y-bereik van 0 tot 239. Het programma bevindt zich volledig in pagina 0 van het geheugen (0-FF).

Het X=0: Y=0-punt bevindt zich links-onderaan het scherm.

Het machinetaalprogramma is er gekomen, omdat de oorspronkelijke Basic-versie veel te traag was. Ik heb er toen maar een machinetaalversie van gemaakt voor MBasic en ten behoeve van de lezers van het ESGG-periodiek ook een Standaard Basic-versie.

Het programma maakt gebruik van de 128 tekens, die in de Sorcerer door de gebruiker geprogrammeerd kunnen worden. Het machinetaalprogramma krijgt vanuit Basic input op 4 plaatsen:

1. geheugenplaats 0 bevat de low-order byte van de horizontale

coördinaat;

2. geheugenplaats 1 bevat de high-order byte van de horizontale coördinaat;

3. geheugenplaats 2 bevat de verticale coördinaat;

4. geheugenplaats 3 bevat het funktienummer.

Er zijn 4 funkties:

0: dooft het punt op de aangegeven coördinaten;

1: plaatst een punt op ...;

2: invertteert het punt op ...;

3: wist het gehele scherm.

Merk op, dat in alle gevallen de horizontale coördinaat tussen 0 en 511 (inbegrepen) moeten liggen en de verticale tussen 0 en 239 (ook voor funktie 3).

De Clear screen-funktie gebeurt ook via de machinetaalroutine, omdat dan ook alle programmeerbare tekens weermom vrijgegeven moeten worden.

Het machinetaalprogramma doet niets als:

- de horizontale of verticale coördinaat buiten de grenzen vallen

of

- als alle programmeerbare tekens opgebruikt zijn.

Grof gezien doet het programma het volgende:

1. Het berekent waar het karak-

ter, dat het punt bevat met de opgegeven coördinaten, zich op het scherm bevindt.

2. Het haalt dat teken op; als het reeds een programmeerbaar teken is, dan wordt dat teken gewijzigd en opnieuw op het scherm gezet (bit set, reset of inverteren).

Is het echter een niet-programmeerbaar teken, dan wordt een volgend programmeerbaar teken aangemaakt: er wordt een exakte kopie gemaakt van het oorspronkelijke, het programmeerbaar teken wordt aangepast (bit set, reset of invert) en dat teken komt op het scherm in plaats van het originele.

Indien in het laatste geval geen programmeerbare tekens meer beschikbaar zijn, dan wordt direct naar Basic teruggeslagen (geen foutmelding).

Terug naar Basic.

Het bijgevoegde Standaard Basic

programma tekent een sinusgolf op het scherm.

Regel 10:

wist het scherm via de machinetaalroutine (F=3).

Regels 20-55:

bepalen de horizontale en verticale coördinaten. De functie die gebruikt wordt is nummer 1 (set punt; zie regel 20).

Regel 60:

roept de subroutine 1000 aan die de nodige parameters doorspeelt naar de machinetaalroutine en roept die routine ook op.

Regels 1000-1060:

POKEN de parameters.

Regel 1060:

bepaalt de USA-vector (beginadres=4).

Regel 1070:

roept de routine aan.

MBASIC-programma:

```

2 DEFINT A-Q,V,Y-Z
5 PRINT CHR$(12);: POKE &HF080,32
7 PRKAR=127
100 PI=3.14159
110 FOR H=0 TO 511
120 X=H*(2*PI)/511
130 V=100+80*SIN(X)
150 GOSUB 2000
160 NEXT
170 END
1999 END
2000 V=239-V:GOSUB 10000
2010 KAR=PEEK(SCREEN): IF KAR>127 THEN 2102
2020 PRKAR=PRKAR+1: IF PRKAR>255 THEN PRINT"$$$$": END
2030 GOSUB 10070
2040 OADR=KARADRES
2050 KAR=PRKAR: GOSUB 10070: DEST=KARADRES
2060 FOR I=0 TO 7
2070 X=PEEK(OADR): POKE DEST,X
2080 OADR=OADR+1: DEST=DEST+1
2090 NEXT I
2100 NEXT I
2100 KAR=PRKAR
2102 GOSUB 10070
2105 GOSUB 10090
2110 X=PEEK(PATCH): POKE PATCH,X OR MASKER
2120 POKE SCREEN,KAR
2140 RETURN
10000 IF H<0 OR H>511 OR V<0 OR V>239 THEN PRINT"$$$$": END
    
```

```

10010 HOR=INT(H/8)
10020 VERT=INT(V/8)
10030 KOLOM=7-(H MOD 8)
10040 RIJ=V MOD 8
10050 SCREEN=&HF080+HOR+(64*VERT)
10060 RETURN
10070 KARADRES=&HF800+(KAR*8)
10080 RETURN
10090 MASKER=2^KOLOM
10100 PATCH=KARADRES+RIJ
10110 RETURN
    
```

Hex dump van het machinetaal programma:

ADDR	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C	D	E	F
0000:	00	00	00	00	3A	01	00	FE	02	00	3A	02	00	FE	F0	00
0010:	67	3E	EF	92	32	02	00	3A	03	00	FE	03	20	0B	3E	7F
0020:	32	F0	00	3E	0C	CD	1B	E0	09	2A	00	00	7D	E6	07	47
0030:	3E	07	90	47	A7	3E	01	28	04	CB	27	10	FC	32	F8	00
0040:	06	03	CB	3D	CB	3C	30	02	CB	FD	10	F6	7D	32	F9	00
0050:	3A	02	00	E6	07	32	F7	00	3A	02	00	E6	F8	21	00	00
0060:	6F	CD	AA	00	3A	F9	00	85	6F	30	01	23	01	80	F0	09
0070:	22	F1	00	7E	32	EF	00	FE	80	DC	B7	00	CD	E3	00	A7
0080:	00	00	3A	F7	00	4F	09	46	3A	F8	00	4F	3A	03	00	A7
0090:	20	05	79	2F	A0	18	0A	FE	01	20	04	79	B0	18	02	79
00A0:	A8	77	2A	F1	00	3A	EF	00	77	C9	06	03	CB	24	CB	26
00B0:	30	02	CB	C4	10	F6	C9	CD	E3	00	22	F3	00	3A	F0	00
00C0:	FE	FF	28	1D	3C	32	F0	00	CD	E3	00	22	FS	00	2A	F3
00D0:	00	ED	5B	F5	00	01	08	00	ED	B0	3A	F0	00	32	EF	00
00E0:	C9	E1	C9	21	00	00	6F	CD	AA	00	01	00	F0	09	C9	00

Standard Basic programma:

```

10 F=3: GOSUB 1000
20 F=1: PI=3.14159
30 FOR H=0 TO 511
40 X=H*(2*PI)/511
50 V=100+80*SIN(X)
55 V=INT(V+.5)
60 GOSUB 1000
70 NEXT
80 END
90 REM
100 REM
1000 POKE 2,V
1010 POKE 3,F
1020 HO=INT(H/256)
1030 LO=H-(256*HO)
1040 POKE 0,LO
1050 POKE 1,HO
1060 POKE 260,4: POKE 261,0
1070 XX=USR(0)
1080 RETURN
    
```

Ik hoop met deze routine ook mijn steentje bijgedragen te hebben aan het vullen van het ESGG-periodiek.

Denkt u er nog even aan?

Soroerer Dag Utrecht: 11.03.89 !!

SPELLBINDER CURSOR.

Vit één van de buitenlandse 'zuster'bladen, het inmiddels al volledig geabsorbeerde SCUA, komt een stukje over Spellbinder van de hand van D. Thomasson. Door de belichting in het artikel 'Automatiseren', leek het aardig dit alsnog over te nemen.

Om in de tekstverwerker SPELLBINDER de cursor te kunnen laten knippen, dient er meer een enkele byte gewijzigd te worden. Afhankelijk van de gebruikte versie, moet u een keuze maken uit één van de genoemde mogelijkheden.

Er kunnen verschillen zijn, wanneer u met geen van de mogelijkheden uit de voeten kunt. In dat geval is het, of heel voorzichtig op een kopie uitproberen (voor de meer brutalen onder ons) of gewoon Spellbinder zo laten als ie is.

U leadt Spellbinder in onder SID of DDT
(weet u het nog? tik in: SID Spellbinder.com <return>)
en zoekt dan in de hexadecimale tekst naar de volgende combinatie:

ES DS CS FS

Als u kunt die 'string' vinden in de nabijheid van adres 47A0, waar de byte-reeks er zo uitziet:

47A0: 47 05 C2 92 47 C1 E1 C9 40 F4 20 00 ES DS CS FS

of u vindt deze reeks in de buurt van adres 4786, waar hij er dan zo uitziet:

4786: 47 05 C2 78 47 C1 E1 C9 40 F4 00 00 ES DS CS FS

In beide gevallen gaat het steeds om de byte direkt voorafgaand aan de byte met de waarde ES. We hebben de bewuste byte voor u vetgedrukt en onderstreept, zodat het u duidelijk is, welke we bedoelen.

Als u deze byte verandert, dan zal de cursor gaan knippen in een bepaald ritme. Dat ritme wordt vastgesteld in xx/8ste delen van een seconde. Probeer u het eens met de waarde 04. Dat lijkt een goed uitgangspunt.

Vergeet niet, dat u in SID of DDT bent!

Als u de aanpassing heeft gedaan en u wilt uw aangepaste Spellbinder uitproberen, dan moet u wel eerst de nieuwe aanwinst op disk bewaren. Dat doet u door de CP/M SAVE opdracht te geven.

Hoeveel blokken u moet saven, hangt af van de boodschap die u van DDT of SID krijgt.

Direkt nadat Spellbinder is ingelezen, meldt de editor wat het eerstvolgende vrije adres is. De eerste twee 'cijfers' geven in hexadecimale waarde het aantal blokken (pagina's, ofwel sectoren van 128 bytes) dat bewaard moet worden. Als SID b.v. meldt dat NEXT 8FF0 is, dan betekent dat voor u dat u $8 \times 16 + 15 (\text{OFhex}) = 143$ pagina's moet wegschrijven: SAVE 143 [disk:]Spellbinder.com

I C R O ' S M I C R O ' S M I

Te koop: 9 Exidy Sorc. comp. + 7 diskdrives + 2 Philips modems in één koop f. 1.000,-; evenuteel ook los te koop. Tel. 02503-30810

SORCERERDAG

SORCERERDAG

SORCERERDAG

SORCERERDAG

Niet op 11 februari, zoals HCCN in de agenda vermeldt,

maar op

zaterdag 11 maart 1989

zaterdag 11 maart 1989

van 10.00 tot 15.00 uur

in een zaal van de technische school

De Bron, Vader Rijndreef 7, Utrecht.